

Notes Autobiogràfiques

Escola Finaly
<http://www.finaly.org>

**Agustí Chalaux i de
Subirà**

Notes Autobiogràfiques

Agustí Chalaux i de Subirà

(Sant Genís dels Agudells, 1911,
Barcelona, 2006)

(Deutsch) (English) (Español)
(Esperanto) (Français) (Italiano)

Vaig néixer a Sant Genís dels Agudells, un petit poble de 15 habitants, a prop de Barcelona, el 19 de juliol del 1911.

El meu pare era un industrial francès que tenia una fàbrica de tints de llana al carrer dels Almogàvers, a Barcelona. La mare procedia de la família dels Subirà,

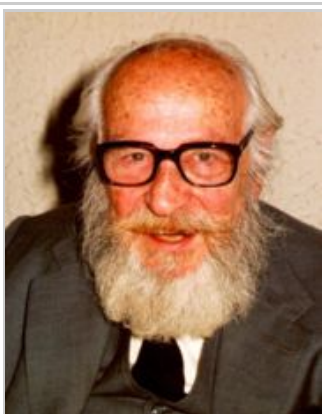
de tradició
carlina
catalana.

Als quatre anys
em portaren a
l'escola
Montessori,
una de les
primeres que
s'obriren a
Europa.

Els meus amics
eren els obrers
de la fàbrica.
Com que hi
vivíem al damunt, hi jugava tot sovint.

De petit, vaig començar a sentir parlar
d'en Joan Bardina, conegut del meu pare.
Ell l'ajudava a fer front als deutes que
sovint generaven els seus experiments
escolars, com el de l'Escola de Mestres.
Personalment, però, no vaig conèixer mai
en Joan Bardina.

Als nou anys, els pares m'enviaren a

**Agustí Chalaux i de
Subirà (1911-2006)**

França a estudiar. Vaig restar a Toulon fins acabar el batxillerat.

Als 14 anys vaig conèixer al banquer **Horace Finaly**. Estava passejant quan vaig veure anunciada una conferència sobre ***El rol dels banquers en la societat***. Vaig entrar. La sala era plena de senyors amb grans barbes. Quan Finaly acabà la conferència sol·licità la intervenció del públic. Vaig demanar la paraula però, com que quasi no se'm veia, em van fer enfilar en una cadira. En

Horace Finaly
(1871-1945)

Finaly va dir que m'atendria personalment al final de la reunió. Aquest fet fortuït va ser l'inici d'una amistat que durà uns 14 anys. Periòdicament em trobava amb en Finaly i ell em contava experiències, fets, coneixements, informacions... sobre la seva vida i sobre la seva professió: el desconegut món intern dels banquers. Em deia: ***quan tu compreu i sàpigués què fer de tot el que jo et dic, no m'inquieta gens; farà temps que jo «serai chauve» (faré malves)...***

Tres anys després d'aquell encontre, en una de les entrevistes periòdiques, ocorregué un fet cabdal. La cita era a dos quarts de nou del vespre al despatx d'en Finaly. En arribar, un atent servidor em féu avinent que a ***monsieur*** Finaly li sabia molt greu de no poder atendre'm immediatament, perquè tenia una reunió important. Em pregava que el volgués esperar a la biblioteca.

De primer vaig entretenir-me consultant llibres. Després em vaig asseure a la seva

taula-despatx i maquinallament vaig confirmar que hi havia calaixos oberts. El rau-rau del fons de l'ànima no impedí la meva ardidesa de regirar els calaixos. Tot estava molt ordenat en carpetes ben titulades, unes més interessants que d'altres. La meva astúcia d'adolescent prenia precaucions per conservar l'ordre de les carpetes. En el fons del calaix de baix de tot vaig trobar una carpeta **confidencial**. Vaig llegir el seu contingut sense entendre-hi gran cosa. Era bastant nou per a mi. Es tractava de l'informe d'una reunió important celebrada a París l'any 1919. Recordo que els components exclusius de la reunió eren J.P. Morgan, sir Henry Deterding i Finaly com a amfitrió. En la reunió hi participaven ells sols, però, de tant en tant, cridaven diferents experts, el nom dels quals no recordo, i els demanaven aclariments. Allò que més m'interessà fou un resum que hi havia a l'acabament.

El resum contenia dos punts i una conclusió:

Primer. Segons els experts, però també segons l'opinió general dels grans economistes d'abans i de durant la guerra del 1914, les existències d'or només permetien cobrir les despeses bèl·liques durant tres mesos. Per superar aquesta dificultat, els banquers internacionals —com ells— havien suggerit als governs bel·ligerants l'abandó de la convertibilitat en or dels respectius papers moneda, si més no a l'interior de cada Estat.

Segon. Si el paper moneda, desvinculat de l'or, que s'havia preconitzat i realitzat durant la guerra, era ara, un cop finalitzada, «**racionalitzat**», permetria als banquers internacionals i als responsables de les classes dirigents —segons els experts— guanyar més diners que si es mantenia la moneda «**desinformativa**» i «**anònima**» vigent fins aleshores (i fins avui).

Conclusió. La decisió dels reunits fou que no els interessava «**racionalitzar**» els papers moneda irracionals vigents perquè, primer, de diner ja en tenien prou i, segon, el paper moneda irracional actual permetia el joc (brut) de la «**plutarquia mundial**».

Mentre estava submergit en la lectura apassionada d'aquest informe vaig rebre un bufetada majúscula que em llençà a terra. Durant una estona no vaig saber què em passava. Després, Finaly, canviant d'actitud, m'ajudà molt gentilmente a aixecar-me i em demanà perdó. Em féu veure la meva indiscreció davant la confiança que m'havia demostrat en deixar-me sol a la seva biblioteca amb els calaixos oberts. M'anava dient que ni un criat seu hagués gosat fer allò que jo havia fet. (En dubto, però segurament ell tenia més espies a casa dels altres que a la inversa).

Després de l'incident vam sopar. Ningú no va conèixer res de l'exabrupte de

Finaly. Durant el sopar em demanà què havia entès de l'informe.

Li vaig dir que pràcticament res.

— ***La paraula que més m'ha cridat l'atenció és «plutarquia».***

— ***A poc a poc —digué— t'ho aniré explicant.***

Aquell dia no m'explicà res. Després cauria en la temptació d'expansionar-se amb mi a propòsit de tots aquests temes tan embriagadors. Tingué el gust d'obrir el seu cervell més recòndit a un adolescent assedegat que, en una fosca intuïció, havia endevinat la importància d'uns coneixements mantinguts ocults per aquesta «***casta superior***» dels grans banquers. Finaly em va obrir el cap amb una destrat.

Juntament amb les confidències bancàries, Finaly em transmeté elements de la tradició no escrita de Plató. Era un home d'una gran cultura i molt influent. D'ascendència jueva, havia nascut a

Budapest en 1871 i morí a New York en 1945. Succeí el seu pare Hugo (1844-1914) al front de la **Banque de Paris et des Pays-Bas** i en féu un dels primers bancs de negocis de França.

J.P. Morgan —junior—, un dels que acompanyaven a Finaly en la reunió confidencial, havia nascut a Irvington, New York, el 1867 i morí a Boca Grande, Florida, el 1943. Havia heretat el 1913 la direcció de la firma del seu pare **S P Morgan and Co.** Durant la guerra de 1914 contribuí amplament a sostenir l'esforç financer dels aliats. La Banca Morgan forní un ajut preciós al govern francès durant la crisi financera de 1926.

Sir Henry Deterding, el tercer participant, era un important industrial holandès. Des de 1901 fou director general de la **Royal Dutch Petroleum Company** d'Holanda que s'uní el 1907 amb The Shell Transport and Trading Company Ltd de Londres per formar la famosa Royal Dutch/Shell en concurrència amb la Standard Oil

Company de New Jersey dels Estats Units. Deterding, nascut a Amsterdam el 1866 morí a St Moritz el 1939.

Apassionat per totes aquestes descobertes vaig començar a estudiar Ciències Econòmiques a París. Finaly prenia amb certa mofa els problemes que em suscitaven els estudis, ja que considerava molt poc científics els coneixements econòmics que impartien a la universitat.

Aconsellat per Finaly i acomplint el desig del meu pare em vaig matricular a l'Escola de Química de Mulhouse. En aquesta escola em van fer malbé tota la retòrica, tota la manera de pensar idealista que jo tenia. Em van dir: ***els fenòmens s'estudien amb un mètode precís, independentment de les teves creences ètiques, dels ideals transcendentals, de les ideologies i de les passions que tinguis. Un fenomen és un fenomen, una cosa objectiva que es pot estudiar i documentar. Quan et centres en l'estudi d'un***

fenomen no has de fer altra cosa que això. La lògica serveix per estudiar els fenòmens i per a res més. La lògica és un camp de concentració: que hi entres i en surts quan vols (no com la religió). Quan surts de la lògica fes el que vulguis, per a la vida corrent no serveix per a res. Aquesta instrucció bàsica m'ha servit de molt.

El descobriment d'aquest mètode ***científic***, precís i rigorós, aplicat als fenòmens físics i químics, em permeté començar a enfocar l'estudi dels fenòmens socials i econòmics amb semblant precisió i rigor.

L'intent d'aplicació d'aquest mètode als fenòmens polítics ha estat la causa de nombrosos conflictes. Cada vegada que he anat a un partit polític he preguntat: ***Què voleu fer?*** M'han respost: ***Volem la Justícia, la Llibertat, la Igualtat... defensar això i allò...*** Jo deia: ***Quins fenòmens voleu estudiar, quines solucions concretes proposeu?*** No he trobat altra resposta que retòrica i

retòrica... El resultat és que tinc més de 80 anys i he passat la vida essent un solitari que cerca, amb l'estudi dels fenòmens humans, propostes a experimentar.

Quan de tant en tant venia a Barcelona, em trobava amb els obrers de la fàbrica i amb els del sindicat tèxtil del Clot. Vaig conèixer en Ferriol i tota una colla de gent molt intel·ligent. Retrobava l'ambient llibertari que de petit havia mamat a la fàbrica. Em colpia el contrast entre els forts ideals d'aquell moment i la manipulació dels idealismes per una colla de realistes que en treien partit. Un obrer, a qui deien el **Jesucrist de la Rambla**, em digué: ***Has de buscar la manera de transformar els ideals en realitats, perquè viure d'ideals és molt bonic però no condueix enlloc; has de cercar com alliberar-nos totalment.***

Un dia, a Palestra¹, després d'una reunió, jo i en Llopis ***el malo*** ens declaràrem insurgents contra Batista i Roca perquè

trobàvem que Palestra volia imitar massa les joventuts txecoslovaques que en aquell temps estaven de moda. Aleshores vàrem crear una petita associació que es deia **Via Fora**. El catalanisme del moment (Lliga Regionalista, Acció Catalana...) era burgès i ningú no s'ocupava del poble català. Aquest poble ple d'aspiracions llibertàries no sabia com donar-los forma.

Disposava de la intuïció d'en Finaly i del mètode **científic** de Mulhouse. Els esdeveniments de 1936 em mostraren cruament que l'aspiració llibertària no era suficient per a fer la revolució.

La primera cosa que vaig aprendre fou que la vaga general fallava quan la gent havia de sortir de casa per anar a comprar. Calia preparar la vaga general amb suficient menjar a casa per aguantar un mes.

La segona, que hom no ha de llançar-se a la revolució sense tenir els instruments preparats per a dur-la a terme i sense

tenir els diners necessaris per a fer-la.

Dues converses tingudes els primers mesos de la guerra em mostraren aquesta necessitat d'una revolució ben preparada.

La guspira em fou donada el dia que Abad de Santillán em digué, referent a la moneda i a la banca, el mes de setembre de 1936, exactament la mateixa conclusió que havia tret de les meves llargues converses amb el banquer Finaly: ***Ja hem perdut la guerra i la revolució per no haver sabut, des d'un principi, dominar la moneda i la banca com a instruments al servei del poble; hem considerat, com uns adolescents, que les armes i la violència ho eren tot.***

Aquesta declaració d'Abad de Santillán corroborava les paraules de l'altre dirigent de la CNT, Mariano Vázquez: ***durant vint anys ens hem preparat per a obtenir «la Lluna en un cove», ara que la hi tenim, no sabem què fer-ne; hem estudiat i practicat tots els***

camins de la revolució, però no hem previst què fer del comandament sense traves que ens ha donat la revolució.

Aquell dia de la conversa amb Abad de Santillán vaig decidir que estudiaria a fons el problema plantejat segons la tècnica **realista** que m'havien ensenyat a l'Escola de Química: tot fenomen podia ser dominat a través d'una anàlisi reductora i d'una expressivitat matemàtica, a condició de posar-hi el preu corresponent. El preu jo estava disposat a pagar-lo amb tota la meva vida i tota la vida de les persones que sentissin néixer en elles la mateixa vocació de bé comú a l'enter servei de l'home.

Aquells anys vaig començar a escriure sobre els estudis i recerques que realitzava. La majoria dels materials es van perdre en dues ocasions. El 1939, el director de la fàbrica cremà tots els meus papers a la caldera per evitar problemàtics escorcolls. Quan més tard a

França havia tornat a refer nou material, vaig haver de deixar uns 20 baguls plens de papers a casa d'un amic, dels quals mai més no he sabut res.

En la guerra espanyola vaig poder ser un observador crític i actiu per la meva nacionalitat francesa. Col·laborava amb els sindicalistes i feia de gerent de la fàbrica que mai no va ser col·lectivitzada i va treballar a ple rendiment. En començar l'any 1939, amb la imminent ocupació de Barcelona, vaig preferir anar a París i esperar els esdeveniments.

L'inici de la segona guerra mundial m'agafà, doncs, a París. Vaig ser mobilitzat a l'Escola d'oficials d'artilleria. De seguida, després de l'ocupació alemanya, el Govern d'en Petain em desmobilitzà, i de nou vaig reprendre els meus estudis i reflexions. Un amic de la família em convidà a anar escriure el meu llibre a casa seva. M'hi vaig quedar nou mesos. No feia altra cosa que pensar i repensar el problema. Al cap d'aquest temps, una insolència em va fer fugir. Era

un poble petit i un veí em va tractar de **paràsit**. Malgrat la bondat de l'amic que m'insistia a quedar-me, un altre cop vaig haver de guanyar-me la vida, des de les 5 del matí a les 8 del vespre, dissabtes inclosos, com a proletari conscient i organitzat, soterrant l'estudi iniciat.

Aviat, gràcies a un anunci del diari, em contractà un ximple amb diners que volia un secretari. Tenia despatx, paper, queviures... sense haver de fer gran cosa. Vaig aprofitar l'ocasió per a estudiar a fons el problema pendent.

En tornar a Catalunya, l'any 1945, vaig perdre tots els llibres i papers. Com que el cap i la memòria funcionaven, em vaig veure lliure de no poder ésser fidel als meus tetxos, potser erronis, malgrat que fossin estimats pel molt treball que hi havia posat.

Durant aquests anys era lector assidu de la **Semana Internacional** que editava en Joan Bardina des de Xile. La seva lectura m'inspirava nombroses i originals

idees, moltes de les quals encara comparteixo.

Fins al 1956 havia cregut en la violència revolucionària. A partir d'aquesta data, amb l'ocupació d'Hongria, i analitzant els nombrosos fracassos històrics, vaig descobrir la inviabilitat de la violència. Amb la violència l'Estat és pràcticament indestructible perquè té tots els mitjans per a mantenir-se (exèrcit, policia, diners, armes...). La meua opció és per la no-violència intel·ligent i activa. És a dir, la no-violència ha de fer una crida a la consciència, a l'acció i a la intel·ligència de l'adversari; no s'ha de limitar a fer una crida solament a la consciència, perquè acostuma a costar molt de desvetllar-la.

A dins del sistema actual encara es pot fer política, però cal ser intel·ligent. Normalment els que són dins del sistema no són capaços d'imaginar-ne de nou, ni són capaços de fer política dins del sistema.

Jo sóc un lladre d'idees. D'idees pròpies

en tinc poques perquè considero que el món és tan vell que no val la pena trencar-se el cap intentant alguna idea radicalment nova.

De la meva vida a Barcelona només cal retenir que m'he tornat tan monomaniàtic de la utopia revolucionària de la no-violència intel·ligent i activa i de la solució pràctica que hi trobo, que tothom fuig de mi. Però, des que he deixat la feina de químic, lliure ja dels maldecaps de guanyar-me la vida, només faig que trobar amics amb qui compartir la meva modesta utopia d'estar per casa.

Nota:

1. Entitat catalanista fundada a Barcelona (1930) per un grup d'amics de Josep M. Batista i Roca. De caràcter educatiu i patriòtic, organitzà cursos d'història, literatura, cercles d'estudis de dialèctica, etc.

Obtingut de «http://ca.finaly.org/index.php/Notes_Autobiogr%C3%A0fiques»

Categoria: Col·lecció Bullae

- Darrera modificació de la pàgina: 21:47, 12 març 2011.
- El contingut és disponible sota els termes d'una llicència Creative Commons Reconeixement-Compartir amb la mateixa llicència 3.0